

ગૂજરાતી વેહેમ.

પ્રથમ ભાગ.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર

પુરુષોત્તમ કાહ્લનજી ગાંધી.

લીંબડી.

આવૃત્તિ પેહેલી—૧૦૦૦ પ્રત.

અમદાવાદ.

મામાની હવેલીમાં યુનાઈટેડ પ્રીં અને નં

એં કંપની “લિમિટેડ”ના પ્રેસમાં

રણછોડલાલ ગંગારામે છાપ્યો.

સંવત ૧૯૩૭નો અપ્રિન—સને ૧૮૮૧નો ઓક્ટોબર

કિમત દોઢ આનો.

૧૫૩૭

અર્પણ પત્રિકા.

રા. રા. ભવાનીશંકર નરસિંહરામ કવિ.

હોંબડી.

તમે મારા સ્નેહી છો, જેમ યવનથી થયેલી ખરાબી
વિષે તમે વારંવાર સ્વદેશીઓને તમારી રસીલી કાવ્યથી જા-
ગૃત કરવા પ્રયત્ન કરો છો, ઇત્યાદિ, ઇત્યાદિ કારણોને માટે
આ નાનું ચોપાનું અર્પણ કરું છું તમનેજ.

હું પુરુષોત્તમ.

ગૂજરાતી વેહેમ.

આપણી આર્યભૂમીને પડતીમાં લાવનાર અનેક કારણો છે, તેમાં વેહેમ એપણુ મુખ્ય છે. ઇંગ્રેજી રાજ્યના પ્રસંગથી આપણી કેળવણીમાં પ્રતિદિન વૃદ્ધિ થાય છે, તેવા વખતમાં આપણા વેહેમી વિચારોને નોંધી રાખવાથી આપણને અને આપણી બિચ્ચની પ્રજાને લાભ છે. માટે એવા વેહેમોનો સંગ્રહ કરી પ્રસિદ્ધ કરવાનું ધારી “નુરેએલમ” નામના માસિક ચોપાન્યામાં કેટલોક ભાગ પ્રથમ છપાવ્યો હતો. એ વિષય એક પ્રસંગે અત્રેના મારા મિત્ર ત્રિકમલાલ નાનજી સંપ્રવીને વાંચી સંભળાવતાં, તેમણે એ બાબતના નાની કિમતનાં ચોપાન્યાં છપાએલાં જોવાની મરજી બતાવી તેપરથી આવી ઓછી કિમતથી ચોપાન્યા બહાર પાડવા નિર્ણય કર્યો છે. વેહેમની ન્યુનતા નથી. વેહેમ સાગર મહાન છે. વાંચનારી આક્ષમને પસંદ પડશે એટલે બીજા ભાગો જલદીથી દેખાવશે. ગુજરાતના બીજા ભાગમાં આક્ષતા વેહેમોનો સંગ્રહ જે સજ્જનો મોકલવાની કૃપા કરશે તેઓનો આભાર માની ઘટતો ઉપયોગ કરવામાં આવશે.

ઇંગ્રેજ નેવી વિદ્યાકળામાં આગળ વધેલી પ્રજા પણ વેહેમથી ખાલી નથી; ત્યારે ગૂજરાતી પ્રજા કે જેમાં કેળવણી ના કીરણો અહુણાંજ પ્રકાશના લાગ્યાં છે, તેમાં વેહેમની હાકમીનો દોર આલતો જોઈ વધારે અન્યયની લાગશે નહીં.

“ મંછા ભુત ને શંકા ડાકણ ” એ આપણી કહેવત

સાફ આપણને ખતાવી આપેછે કે વેહેમ એ કાંઈજ નહીં, પણ મનપર ખોટી અસર થવાનું પરિણામ છે. વેહેમનો મુખ્ય ફેલાવો કરનાર જનદુગર અને બીજા ધુતારા છે, અને તેની મોટી પોશીદી અહુણાની અજ્ઞાન અવળાઓ છે. આપણા દેશમાં વેહેમ ધર ધાલ્યું છે. અને દેશના અપકર્ષનું એ એક કારણ છે. વેહેમ યવનનો પરાજય કરેલા એ સકળ દેશ હિતેચ્છુનો ધર્મ છે. વિખ્યાત નેપોલ્યોને એક પ્રસંગે કહ્યું હતું કે—“ જો દેશમાં મૃધારો કરવાનું માગતા હો તો પ્રથમ તો અવ્ય ઉપાયોને પડતા મૂકી સ્ત્રી જાતને જ્ઞાન આપવાનું ચાલુ કરો ” એ ટુંક વાક્યમાં મહાભારત અર્થ સમાયજો છે, એમ દુર અંદેશીની નજરે પડશે. બાળકને તાલીમ આપનાર તેની માતા છે. માટે તેનામાં જેવા વિચાર હોય તેની બાળકના કુમળા મગજમાં અટળ છાપ પડી જાય છે. લીલા છોપર ચિત્ર અવ્યજ પડી રહે છે, કાચા ઘડામાં કાંકરો રહી ગયો હોય, તે કાચિમ રહે છે, તેમ ગૂજરાતી પુરુષો તેમની માતાઓના પ્રતાપથી વેહેમથી ખેનશીમ નથી રહ્યા. અને જ્યાં સુધી સ્ત્રી વચમાં સુધારો પ્રસરીતો રહ્યો અવસર જગત્પતિ નહીં લાવે ત્યાં સુધી વેહેમ યવનના જીલમી દાખ નીચે આર્ય પ્રજા રીબાયાજ કરવાની. અપશોચ. દયાધના! દિનદયાજ પ્રભુ! અધમાવરથાને પામેલા આર્યદેશ તરફ દુરણા નજરથી જો. અને તેનો ઉત્કર્ષ થવા આર્યસ્ત્રી પુરુષોને સદ્ભતિ આપ. એ મારી દિન પ્રાર્થના છે.

વેહેમ કેવા કેવા ચાલે છે તે નીચે દર્શાવું છું. અલખત તેથી બહુકને હસવું તો આવશે, પણ અરઅર તો એવા

ઠેમી વીચારોપર તો રડવાનુંજ છે.

ધૂડ અથવા જેને રાત્રીનો રાગ કહેછે, તે છાપરે છ માસમુધી બોલેતો તે ધરનું ઓછામાં ઓછું એક માણસ તો મરેજ મરે, વધારે નમરે તો બચનારના તકદીર. ધૂડ કોઈકોઈ વારે પૂછેછે કે, આવીશ? નિદ્રા વસ્ત્રામાંથી બાગત થતાં મનુ-બચી કદાપી બૂલેચૂકે “હા” કહેવાઈ જાયતો તે બાપડાને સત્યાનાથની પાટીજ વળી ગઈ તો!! કારણ કે છ માસની ટુંકી મુદતમાં તેને આ ક્ષાતી દુનિઆનો ત્યાગ કરાવી પેલી દુનિ-આમાં ખેંચી જાય છે; પછી તેની ખુશી ત્યાં પધારવાની હોય વા નહીં? જમને કોણ પૂછનાર છે? માટે આવો જોગ ભોગ-જોગે બની આવે તો કરવું શું? એવો સવાજ તમારા દિલમાં ઉત્પન્ન થશે. અને તમને અગમચેતી આપનાર કદાપી નહીં-મળે તો તમે નાસીપાસ થશો!! પણ હબારહો. તમને રામ-બાણ જેવો ઈલાજ અવલથી આપો દર્ડાધું, કે પછી તમારી ફિકર તમારાથી સોગાઉ નાસે!! હું સારીપેઠે સમજું છું કે, એવો મહાબારત ઈલાજ જાણવા તમે એક પગા થઈ રહ્યા હશે!! અને એકજ ઈલાજથી તમે ખુશીખુશી થઈ જવાના! પણ અમારીપાસે એવા ઈલાજ અને દુચકા એક નહીં પણ અનેક છે. પણ તે તમને સામઠા આપી દેવા વિચાર નથી. ધીરેધીરે વખત આવે સૌ ઠીક થઈ રહશે. ત્યારે તો તમે આ અત્યુત્તમ પુસ્તકને કોટે વળગાડી ફરવાના!!! હોત્યારે જોશો તમારા બન્ન કાનમાં રૂનાં પુમડાં અને સાંબળો એક ચિત્તે, અને કોતરો તમારા કસેજમાં, આ બવિધ્યની નાસી પાસીની અક-

સીર કળા !! બેઠરકાર થઈ આ દવા તમે નહીં સંધરો તો
 પછી તમારા જીવનું જોખમ કદાપિ થઈ જશે તો પછી અ-
 મારે લેવાદેવા નથી !! અમે તો અમારું પીંજણ ચલાવીએ
 છીએ !! ઘૂડ કદી તમને એવો સલામ કરે ત્યારે તમારે રોકડો
 ને રણાક માથું પુટી જાય એવો પ્રત્યુત્તર આપવો કે !! અહુ-
 ણાં તો કોઈએ આવતું નથી ! આવવું હશે તો ૧૦૧ એકસો
 ને એક મુઠા મીઠું ખાઈને આવીશ, (૪૦ મણનો મુઠો) વાંચ-
 નાર સમજાકતી? કયેબવ એટલું મીઠું ખવાવાનું છે? અને
 જવા પણ કોણ બેઠું છે? સ્ત્રીઓ તો કહે છે કે “મુઠો મીઠું”
 કહેવું. પણ કહેવું નહીં, અને કહેવું ત્યારે પોતે શાસાં મૂકવી!
 ૧૦૧ મુઠા કહેવું એટલે બસ ! પછી ગરીબ બીચારું ઘુડ
 કદી રાહતો નાજીએ !! એકજ સૂચનાથી તમે નિર્ભય થઈ ગયા,
 એમ તમે ધારણા નહીં. હજી કહેવાનું પૂરું નથી થયું. ઘૂડતી
 સામે કદી કાંઈ ચીજ ફેંકો તો સંભાળજો કે તે ટેકું કે પોડું વ-
 ગરે અલ્પકાળમાં ઓગળી જાય એવું નહાય !! સમજ્ય એ-
 વા છે કે ઘૂડને કોણજાણે જન્મથીજ એવી ટેવ પડી ગયેલી
 હોય છે કે તેની તરફ જે કાંઈ ચીજ ફેંકવામાં આવે છે તે લા-
 ગલુંજ ઈચ્છી જઈ કૂવા કે તળાવમાં ફેંકે છે. એટલે સદરહુ
 ચીજ પાણીમાં જેમજેમ ઓગળતી જાય છે તેમ તેમ તે ફે-
 કનાર માણસનું શરીર અનેક રોગમાં ઘેરાઈ ઓગળવા માંડે
 છે. અને જેવી ચીજ ઓગળી રહી તેજ ક્ષણે તે ફેંકનારના
 રામરમી જાય છે! દુનિઆમાં નજીવી ગફલતથી કેવાં બંધકર
 પરિણામ નીકળે છે, તેને માટે આથી સરસ દાખલો બીજો

કશે શોધતાં હાથ લામતો નથી !! અસાનોએ આ પરથી ચેતવણી લેવી, કે નાખવોતો, કાજમીઠ પાણો નાખવો. કે તે આગળેજ નહીં!! હવે જાણી જોઈને કોઈ બૂઝ કરતા નહીં. આજકાલના સુધરેલા તો કહે છે કે નહીં અસા !! એ સર્વ પોગળ ને જાંડું છે, પણ આપણા મતને મળતા પુરાવા પણ વજનદાર છે !! પારસી સ્ત્રીઓ પણ ઘૂડને બધેલાયે ને બધેપણે માને છે ! એ આંકડા બણેલા કહે તેથી વળ્યુંશું? એનો સરકારી બણીને સરકારો થઈ ગયા !! એવું બણતર બણાવવામાં પણ સાર નથી !! પારસી સ્ત્રીઓનામત ટાંકી અમારોમત મજબૂત કરવા માગીએ છીએ !!

સંધ્યાકાળે કે વહાણુંવાયે ઘૂડ કરવા નીકળે છે, ત્યારે નાનાં બચ્ચાં જોએ. હિઠાડી જગ્યામાં કરતાં હોય તેમના માથાપરથી તે ચાલ્યું ગયું-કે થઈ ચુક્યું, રંધાઈ રહ્યું, પછી તે બાળક દિનપર દિન ગળવા માંડશે અને જોતાજોતામાં ખોદાની હજીરમાં ચાલ્યું જવાનું!! તમારે તે બાળકનો અત્યંત અપ હોય તો તમને છોટે છે કે- ધંતર મંતર-દોરા ધાગા-ચિઠ્ઠીપત્રી કોઈ ઈલમી પાસે કરાવવી ! ડાકટરી ઈલાજ પડતા-મૂકવા !! કારણ કે આવા કામમાં બિચારા ડાકટરો શું સમજે ? ! ! ! માટે ધરગથુ ઈલાજ કરવા, તે એવાકે ઘૂડની ચાંચ અને નખને દોરાએ બાંધી ગળામાં તેનો હાર પહેરાવવો !! એમ છતાં કાંઈ ફેર નહીં પડે તો પછી કોઈ પ્રતીણ ઈલમી પાસે કાવડ બંધાવવી ! ! ! દીતવાર, મંગળવારે મધ્યરાત્રીએ સારે સોધડીએ અંધાડું ધોર કરી ઈલમી બાવા પોતાનાં તમામ કપડાં

કહાડી નાખી માએ જણ્યા તેવા થઈ બેસી મનમાં મનમાં મંત્ર
બણી સૂતરના તાંતણા તે બાળકના જમણા ખભાપરથી ડાબી
તરફની કમરસુધી. અને ડાબાખભાથી જમણી બાજુની કમર
સુધી વીંટળાઈ એનું નામ “કાવડ બાંધી.” આ પ્રમાણે કેટલાક
અઠવાડીયાં સુધી ચાલુ રાખવું એટલે આરામ થઈ જશે !!!

ઘૂડ બલિષ્ઠ બાએ છે. માટે હવે પછી શું શું બનાવ બનનાર
છે તે પણ જાણવાને જોએ. ઇચ્છાનુરૂપ, તેઓએ ઘૂડના
મંત્રબણવાની ધૂન મચાવવી !! અને ઘૂડને તાડી દારૂ વગેરે
માદક પદાર્થ પાવા એટલે તેના ઘેનમાં બલિષ્ઠ બની રહેશે !!!
પવિત્રહિંદુ કોમથી તો આ અખતરો અજમાવાશે નહીં !!!
કારણ તેમને તો મદિરાને અડતાં પણ પાપ બેસે. પારસણાને
માટે તો ઠીકજ છે !!!

રાત્રીના મહારાજા વિષે જોઈલું લખીએ તેટલું થોડું છે,
કારણ કે રાજા બાહાદુર !! તેમને માટે ટુંક હકિકતથીજ—પ-
તવી દેતાં તેમને ગેરબનસાફ આપ્યો કહેવાય !! ધીરજ રાખો
ત્યારે, જેમ પ્રસારક અને તેના ઇષ્ટમિત્રો કોઈ હાજારીઓ
એ ઘૂડના શુકનને છાપી મારી, નવનુંતેર કરી વાળેલા અત્યુપ-
યોગી પ્રસિદ્ધ કરેલા. પુસ્તકમાંથી ઉતારો કરી ઘૂડરાજને અમર
કરી દઈએ !!! એથી પણ વિશેષ હકિકત કોઈ સાહેબ લખી
જણાવશે તો બીજા ભાગમાં રાજપુત્રીથી લટકાવી દેઈશું !!

ઘૂડ રાત્રીએ બાલે તેના શુકન—

દોહરો—

“ રાત્રી રાજા ઘૂડને, બાલે જેવા બાલ;

તે ઉપરથી જાણવા, તુર્ત વચનનો તોલ." ૧

પૂર્વદિશા તરફ—પહેલે પહોરે જોલે તો લક્ષ્મીનો લાભ થાય. બીજા પહોરે જોલે તો ચિંતા ઉપજે. ત્રિજા પહોરે જોલે તો અસોભય થાય. ચોથે પહોરે જોલે તો સુખનો લાભ થાય.

અસી ખૂણા તરફ—પહેલે પહોરે જોલે તો અર્થલાભ કરે. બીજા પહોરે જોલે તો સુખ પ્રાપ્ત થાય. ત્રિજા પહોરે જોલે તો ક્લેશ થાય. ચોથે પહોરે જોલે તો રોગવૃદ્ધિ થાય.

દક્ષિણદિશા તરફ—પહેલે પહોરે જોલે તો વેગજાની વાત કરે. બીજા પહોરે જોલે તો સ્ત્રી પ્રાપ્ત થાય. ત્રિજા પહોરે જોલે તો મિત્રનો લાભ થાય. ચોથે પહોરે જોલે તો રોગની વૃદ્ધિ થાય.

નૈરત્ય ખૂણા તરફ—પહેલે પહોરે જોલે તો રોગની વૃદ્ધિ થાય. બીજા પહોરે જોલે તો રાજમાન્ય થવાય. ત્રિજા પહોરે જોલે તો ધનની પ્રાપ્તિ થાય. ચોથે પહોરે જોલે તો સ્ત્રી પ્રાપ્તિ થાય.

પશ્ચિમ તરફ—પહેલે પહોરે જોલે તો ચિંતા ઉપજાવે. બીજા પહોરે જોલે તો અસી બય થાય. ત્રિજા પહોરે જોલે તો ધનનો લાભ થાય. ચોથે પહોરે જોલે તો સુખની વૃદ્ધિ થાય.

વાયવ્યખૂણા તરફ—પહેલે પહોરે જોલે તો ધનનો લાભ થાય. બીજા પહોરે જોલે તો મિત્રનો મેળાપ થાય. ત્રિજા પહોરે જોલે તો રાજ માન્ય થાય. ચોથે પહોરે જોલે તો ચોરનો બય થાય.

ઉત્તર તરફ—પહેલે પહોરે જોલે તો ચિંતા થાય. બીજા પહોરે જોલે તો રાજાનું મૃત્યુ થાય. ત્રિજા પહોરે જોલે તો જ-

શનો વધારો થાય. એથે પહોરે બોલે તો બય થાય.

ઈશાન ખૂણા તરફ—પહેલે પહોરે બોલે તો બય ઉપ-
જે બીજે પહોરે બોલે તો લાભ દેખાડે. ત્રિજે પહોરે બો-
લેતો રોગ થાય. એથે પહોરે બોલે તો બય થાય.”

ઠંદેમ યવન તેમજ ગુજરાતીઓ તરફથી એ પુસ્તકના ત્રણ
ખનાવનારનો પાડ માનાએ છીએ ! ! ! ઠંદેમની જરા પડ-
તી સ્થિતિમાં ઉત્તેજન તો ઠીક આપ્યું ! ! મનુષ્યની પરીક્ષા
કરવાની “પડતી” એ કસોટી છે. શુક્તના અધાં ફળ ખતા-
વ્યાં છે તે અધાં કોને થાય? તે તેમણે ખરાખર ખતાવ્યું ન-
થી. પણ અનુમાન હિસાબ ગણતાં જે સારી પેઠે જાણે,
અવલોકન કરે ને માને તેનેજ થાય ! ! ! એમ કહેવાનો
તેમનો કદાચ હેતુ હશે ! ! ! “જાણે એને લાખ અને ન
જાણે એને સવા લાખ ” !!

માણસને માથે મોતનો કેટલો બધો વાસ છે! મોતનું નામ
સાંભળીનેજ હાજી ગગડી જાય છે, મોતનું નામ સાંભળીનેજ
મોતીઆં મરી જાય છે. તેના પંજામાં આવી અસંખ્ય પ્રા-
ણી હતા—નહતા થઈ ગયા, અને થઈ જશે. મોત નહોત
તો કેવું સાઈં ! બાપડા પરમેશ્વરે તો દયા કરી એમજ કીધું
હતું. પણ બાવિ બળવાન છે ! થવાકાળ થાય છે ! સખખ
એવો છે કે—એકવાર જગત્કર્તાને વિચાર થયો કે કેટલાક
માણસો બિચારાં મોતને શરણ થતાં રીખાય છે. માટે લા-
વોને તેમને અમર કરી દઈએ ! એટલે તેમને મરવાની મા-
યાકૃત મટી જાય. એટલે બિચારા સુખચેતનાં દિવસ નિર્ગમન

કરે!! એમ અનુકંપા લાવી હુકમ કર્યો કે કોઈ હાજર છેકે!
 માણસના દુર્ભાગ્યે જીવે કરવાથી દુરત કાગડાબાઈ નીકળી
 આવ્યા! ને બોલ્યા કે—“મહારાજ હું હાજર છું. શી આજ્ઞા
 છે?” ત્યારે પરમેશ્વરે બોલ્યા કે—“જા, આ અમ્રતનો
 ડુંપો છે, તે ગમતે માણસને માથે ઢોળી આવ: એટલે સર્વ
 માણસ અમર થઈ નિરંતર આરોગ્ય રહે” !!! વાંચ સા-
 હેબ, કહી કાગડા બાઈના હાથમાં કીમીઓ આવ્યો તેથી
 હરખાતા હરખાતા લઈને દોડી ગયા!!! અને થોરપર બેસી
 હરહર માહાદેવ, કરી પોતાનાજ પંડ ઉપર અમ્રત ઢોળ્યું!!!
 તેથી કાગડાબાઈની જાત અમર થઈ ગઈ!! હવે કોઈપણ
 કાગડો મોતે મરતોજ નથી!! અરેરે ભૂંડું કંઈ કાગડે અને
 નહીંતર આપણે અને આપણા તમામ વડવા, સગાં, વહાલાં,
 દોસ્ત આસનાવો સહવાસથી લેહરે કરતા હોત!! પણ હ-
 શે!! બાપના બાપને તેના બાપને સંભારીને શું હવે પોક
 મૂકવી છે!!! પરમેશ્વરને કોઈ બીજું ન માળ્યું!! અને કાગ-
 ડો મળ્યો!! એરે ગઈ ગુજરી વાતનો શોક સ્તાનીપુરૂષો કરતા
 નથી. મોટે કોઈ દીલગીરી રાખશો નહીં. યનાર વાત યહરહી,
 બનનાર વાત બનીરહી. અને માંડે કંઈ માનો તો કોઈ કા-
 ગડાપર રોષ લાવશો નહીં. ગઈ ગુજરીવાત તો જિંદગીના પાણી
 સંભારતા નથી!! મુએલાં તમામ માણસ પાછાં આવે
 એવા એક ઇલાજ છે. તે એકાગ્ર ચિત્તે સાંભળો!! ચંદ્ર તો
 તમે સૌએ જોયો હશે. અને તેમાં એક કાળો ડાઘ દેખાય છે
 તેપણ ધણાક જાણતા હશે, અમારો કાળો જોશી નિરીક્ષા

કરી છાતી ઠોકીને કહેછેકે—એ દેખાતા ડાઘામાં એક બુઢી
 ખખ ડોશી બેઠી બેઠી રેંટીઓ કાંતે છે!!! તેની પાસે એક
 અસલી બકરીછે! તે સોનાની લીંડીઓ કરેછે!! એકપણ
 લીંડી આ દુનિયાપર પડી ન જાય તે માટે તે ડોસીમા અ-
 હોનીશ ફિકરમાંને ફિકરમાં અરધે ડીસે આવી ગયાંછે!!
 તોપણ રંજ ખેંચી પોતાનું કામ બહુ ખખરદારી અને આ-
 લાકીથી ચલાવેછે!!! અને બકરીની પુંઠે એક ટોપલી બાંધેછે,
 તેથી લીંડી બિચારી આ દુનિઆની હવા ખાવા આવીજ
 નથી શકતી!!! જગતખાંધવો, તેમાંથી ફક્ત એકજ લીંડી
 આ દુનિયાપર આવે તો અહાહાહાહા!!! કામજ થઈ જાય
 તો!! લીંડી પડે તે દિવસસુધીમાં મુએલાં તમામ માણસ
 હતાં તેવાંને તેવાં પાછાં આવે!!! શું હિંદુ કે મુસલમાન,
 પારસી કે ખ્રીસ્તી કે યાહુદી—યુરોપીઅન—આફ્રિકન, અમે-
 રિકન આદિ તમામ બાગના મનુષ્યો એ સંપે થઈ તે ડોસી
 માની રોજ બબેઘડી પ્રાર્થના કરવી કે—ડોસીમા એક લીંડી
 નાખ, એક લીંડી; બાઈસાહેબ—એક લીંડીમાં તમારે કાંઈ
 ખાઈમોજું થઈ જવાનું નથી!! અને બલા અમારું કામ થશે!!!
 એ પ્રમાણે જો મુએલાં માણસ તમામ આવે, તો આકા-
 શના તારાપણ તમામ આવે!! કારણ કે આકાશમાં જે
 તારાછે, તે મુએલાં માણસની આંખો છે!!!

કાગડાપર તમારો પિત્તો ઉછળી આવ્યો હશે, અને તેને
 ફુકર્મી તમામ રીતે સમજી બેઠા હશે!! પણ ઘણી વાતે તે
 મનુષ્યને જીવસોગી પણ છે!! તારની પેઠે દૂર દેશવરની ખ-

બર લાવી આવનાર તે એક અડતલ કાસદ છે!! આપણે ત્યાં કોઈ જમાન આવનાર હોય તેની અગમચેતી કાગડાથી મળે છે!! ઘેર આવી કા,કા, કરવા માંડે છે, તારે બેરાઓ પૂછે છે કે — “કાગડા તારી સોનાની ચાંચ, રૂપાની ચાંચ, દહીંનો કોળીઓ દૂધનો કોળીઓ; મારે ફલાણા બાઈ, ટુંકણાં બાઈ, કે ચીકાનો બાપો આવનાર હોય આવે તો ઉડી બેસ.” એટલે જ તે માણસ તે દિવસે આવનાર હોય તો જવા ઉપલા સ-ખુનો બેરાંનાં મુખમાંથી બહાર પડે છે, તેવોજ ઉડી જાય છે!! અને જો તે દિવસે ન આવનાર હોય તો ત્યાંને ત્યાં થોડીવાર ચોંટ્યો રહે છે!!! દહીંનો કોળીઓ, દૂધનો કોળીઓ, એતો ફેસલાબ્યાનું હો !!! રોજનું થયું તેથી રોજરોજ ક્યાંથી દહીં દૂધ હોય!!! ફેસલાવવાના કામમાં બેરાંપણ અંધા હોય છે તો!!!

આવણુ વદ ૭ ને રોજ શિળસાતમ કહેવાય છે. તે દિવસે ચૂલામાં દેવતા કરતા ના! આગલા દિવસનું રાંધેલું ટાટું આ-ઓ! માંદાહો અને ટાટું આધાથી મરતાહો તોપણ તેની અમને ફિકર ચિંતા કશી નથી!!! મતલબ એટલીજ કે દેવતા કરી ઉનુંતો ન રાંધવું,!!! આફની દુનિઆમાં પરોપકાર જેવું મોટું બીજું પુન્ય નથી. દેવતા તે દિવસે ચૂલામાં સજ-ગાવવાથી શિતળા માતાને અસહ્ય પીડા થાય તેમ છે!!! માટે આ શીખામણને મારી કૂટી, સમજાવી, ફેસલાવી હૈએ બે-સારી તે મુજબ વર્તેશો તો શિતળામા તમારું આંડી અંધ ક-ધ્યાણ કરી નાખશે!!! નીચે લખેલ પુરાવો તો જુઓ!!!

એક વખત રાંધણુ છઠ્ઠી રાતે એક બાઈડીએ ચૂલાપર

તાવડો મૂક્યો હશે. તેમાં પકવાન બનાવી થાકી ગઈ, થાકથી ઉંધનુંગેરે ફાળ્યું ! અને તેથી તે બાઈડી તેને વશ થઈ ઊંઘી-ગઈ. પણ ચૂલામાં દેવતાતો એમનો એમ રહી ગયો !! રાત્રીના બાર બજ્યા, ત્યારે સાતમ ધબ લેઈને બેસી ગઈ !! પછી સાતમ (ચિતળા) હસતા, રમતા, કૂદતા હોર કરવા નીકળી પડ્યાં ! ફરતાં ફરતાં પેલી બાઈડીને ઘેરે આવી તેના ચૂલામાં આજો-ટવા જાય છે, ત્યાં તો ખૂબ દાઝી ગયાં !! તેથી હાથ વામ કરતાં ત્યાંથી દોડ્યાં, તે ગામ પાસે એ તલાવડી હશે, એમાં વારા ફરતી પડે !! અને પેલી બાઈડીને ટોપણે ટોપણે આપ દેતી જાય !!! જે વખતે ચિતળા ચૂલામાં પડી બજ્યાં, તે વખતે પેલી બાઈડીનો ખોટનો લાડકવાયો પુત્ર બીછાનામાં પડ્યો પડ્યો ધાવતો હતો, તે ચિતળાના આપથી બડ્યું થઈ ગયો !! અરથાત્ બળીનૂઓ ! સવારનો પહેર થયો, તેથી તે બાઈડી-એ ઊઠી છોકરાને હાથમાં લીધો, તો તે મુએંજો દીઠો !! તેથી આક્રંદ કરવા મંડી. પાડા પડોશી બિજાં થઈ અનુમતે અ-ગાધ બુદ્ધિ બળથી નિર્ણય કીધો કે રાત્રે ચૂલામાં દેવતા રાખ્યો, તેનું આ કળ !!! હવે કરવું શું ? તેનો મોટો વિચાર પડ્યો !! છેવટ મતિ સૂઝી કે બળી ગયેલ છોકરાને ખાંધે નાંખી વગ-ડામાં યોગરદમ ફરવું ! અને તકદીરે સારાં હશે તો ચિતળા દે-વી મળી આવશે !! તે સ્ત્રી તેમ કરી પેલી તળાવડીએ પાસે આવી. અને જોયુંતો ચિતળા બોલતી જાય છે કે—“રાંડે મ-ને બાળીરે, રાંડે મને બાળીરે” એમ બોલતી બોલતી પેહેલી તળાવડીમાંથી બીજીમાં અને બીજીમાંથી પહેલીમાં, એમ વારં

જાર બળતરાને લીધે પડતો હતો. તેથી તે બાઈડીએ શિતળાને
 આજિજી કરી પોતાની પાસે બોલાવી—પોતાના બોળામાં
 બેસાડી, આખા શરીરે દહીં ચોપડ્યું; અને શિતળાના માથા-
 માં હજારો જીએ પડેલી હતી તે તમામ વીણી કાઢી !!!
 શિતળાને આયકી બેહદ મુખ્ય પ્રાપ્ત થયું. અને તેથી તેણે
 ખરા દિલથી આશિષ દીધી કે “જેવું માંડું શરીર અને મા-
 થું ઠંડું, એવું તાંડું પેટ ઠરજો! એમ કહેતાં તો પેલી બાઈડીનો
 પુત્ર જીવતો થઈ રમવા મંડ્યો !! આ ઉપરથી માણસે એત-
 વણી લેવી કે સાતમનો અમલ બેસતાં અબલચત્રામાંથી ત-
 મામ દેવતા કાઢી તેમાં નીચે મુજબ તમામ ચીજો મૂકીદેવી !!
 કેરીનો ગોટલો; બદામ, જાણનું પોચકું, સોપારી અને જરના
 ચપટી દાણા. તેમજ આઠમનો અમલ બેસતાં લગી તેમાં
 દેવતા પણ ન કરવો !! વળી શિળસાતમને દિવસે કપડાં પણ
 ન શિવવાં ! જે માણસ શીવશે તેની આંખો પણ શિતળા
 શીવી લેશે !! મતલબ કે તે માણસ આંધળું થશે! એક દિવસ
 શીબ્યા વિના કયાં નથી ચાલતું !! કે હાથે કરીને આંધળું થવું !
 માટે આ શીખ્યામણની ધાત ખરાખર ગોખી રાખજો !! એ-
 વી બેપગે ચાલનાર મનુષ્યને બલામણ આપવામાં આવેકે !
 અમેતો કહેવાના સરીખ !! માનો, નમાનો એ તમે જાણો !!

સવારના પહોરમાં જાડીને વાંઝીઆનું માં જીએ, અથ-
 વા “સાવલા” ગામનું નામ બોલે તો સાંજ સુધી જીખ્યા
 ઠોકાય !! માટે “સાવલા” ને બદલે ભગતનું ગામ, એમ
 કહેવું, એટલે ખસ ફિકર નહીં! કોઈનું કાંઈ એવું હોયનો હેડ-

કી આવો! અને કોઈએ આપણને બીજા કેકાણે બેઠાં બેઠાં
ગાળ દીધી હોયતો તરત આપણી જીભ કચરાય!! તેથી જ-
વી જીભ કચરાય કે ફલાણાને નામે પેટ ભરીને દેવાય તેટલી
ગાળો ચોપડી દેવો!! એટલે પછી નિરાંત!! ગાળોનો ઉપકાર
શામટે માથે રાખવો!! તરત બદલો!! “તરત દાનને મહા પુન્ય.”

સાંબળો, સાંબળો, કાને લોખંડી તાળાં અડાવી, સાંબળોરે
લોકો, અમારી ડાહી ડમરી વાત!! જુઓ બાપુઓ તાર્પીદાસની
મોસમ ખલાસ થયાની ખુશખબરીના સંદેશા અમારે કાને
અથડાવા લગ્યા છે. માણસો તો બધા પારવગરના અને તા-
વ બીચારો એકલો !! તે શું મરે? આંખનીના વેદાપર ગણી-
શકાય એટલા મુઠીભર પોતાના બીજમતગારોની મદદ લેતાં
દમ ભરાઈ જવાથી થાકી લોટપોટ થઈ જવરામુરે બિચારો
એકખુણે જઈ બેઠો છે !!! વાણીઆબાઈની મૂછ પાછી ઊંચી
કરવાનો અવસર આનંદલેહેરથી આવી લાગ્યો છે !! ત્યારે
હવે તેનાથી બચાવ કરવાનો કારગત કહો કે પછી અકસીર
કહો, તેવો ઈલાજ બતાવી દેવાનો આવો અવસર ફરોફરીને
આવતારે નથી !! ઈલાજ જરા આરતેથી બોલવામાં આવ-
શે !! કારણ કે એણસાલની તે જાની મિત્રની મુલાકાતથી
અમારાં પોતીઆં ઢીલાં થઈ ગયા છે !! પણ હશે !! સ્વદેશ
બાન્ધવોનું કલ્યાણ કરતાં કાંઈ નુંકશાન થાય તોપણ હશે !!
નિમકહરામ ડાકટરો જેવા અમારા ઉપાય નહીં તો બા !!
તાવ રૂપિઆ રળાવે ત્યારે તેના બદલામાં ડાકટરો તેનો સંહાર
કરવા મથે !! કેવા નિમકહરામ !! ખાવ તેનું જ ખોદે !!!

અમારી પાસે દવા છે તે આકાંક્ષમાં કે પાતાળમાં પણ મળ-
તી નથી !! ડાક્ટરોની દવા કડવી ઝેરજેવી ને વળી ખરચ કરા-
વનારી ત્યારે અમારી દવા મફત અને ઉપયોગમાં લેતાં પણ
રસિક !! તેથી લોકો હાંસિહાંસે ઠાંશીઠાંશીને અકારાંતીઆની
પેઠે પેટમાં બરેછે, જે કેટલીક મુદત સુધીતો બહાર નીકળતીજ
નથી !! ડાક્ટરોની દવા મહોડેથી પીવાની છે ત્યારે અમારી
દવા બને કાનમાં રેડવાની છે !! બોલો કેવીમજા!! પણ રે!
કોઈ અધિરા નથાઓ. “અધિરાસો બાવરા, ધીરાસો ગંબીર”
આનીચે તેનો નમુનો મૂક્યો છે, તેમાંથી જોઈએ તેટલી લેવાની
છુટ પરમાર્યે સર્વેને આપવામાં આવેછે. બોલો હવે રાજી!!
જેઓને એકાંતરીઓ તાવ આવતો હોય તેઓએ નીચે લખેલી
રજપૂતનીવાર્તા જેને આવડતી હોય, તેની પાસે રાખની ખેમુઠીઓ
બરી બેઠાઠ બીડીને જવું. સામું માણસ તે વાત કહેવામાંડે
ત્યારે તાવલાએ હુંકારો દેવો નહીં ! પણ તેને ઠેકાણે “ગયો,
ગયો” એમ બોલતાં જવું. દર હુંકારે દરીશ્વંદ જેવા સત્તવાદી
બની જઈ ગયો, ગયો એમ તાવ આવતો હોય તે માણસે લ-
વવા મંડી જવું !! તાવની ને ટાઢની હમહમાટી આવતી હોય,
માથું ડુખતું હોય, ખરડો ફાટતો હોય, આદિ ગમે તેટલી
પીડાઓ દમતી હોય, તોપણ શું થઈ ગયું !! હિમત રાખે વેરો
છે ! ગયો, ગયો, સાડીસાત ફેરાગયો, એવા બક બકારામાં લ-
ગારે ફેર પડવા દેતાના !! નહીંતરે અખતરો બર્થ જશે !!
પછી અમારો દોષ કહાડશે તો શું વળશે ? ! !

એકાંતરીઆની વાતો નાંચે મુજબ.

એક રજપૂત હશે, તે પોતાની વહુને તેડવા ખાતર પોતાને સાસરે ગયો. ત્યાંજઈ એકએ દિવસ રહી, પોતાની બૈરીને તેડી પાછો પોતાને ગામ આવવા નીકળ્યો. રસ્તામાં આવતાં માટીજોર તરશ્યાં થયાં. એવામાં એક પાણીની વાવ આવી. રજપૂત ગાડું ઉંમરાળી બતકજઈ વાવમાં ઉતર્યો. ભોગળેગે તે વાવમાં એકાંતરીઓ રહેતો હતો ! તે તુરત લાગળેઈ બહાર નીકળી ગયો ! ને પેલાગાડાપર બેસી હાંકવા લાગ્યો !! થોડીવાર થઈ એટલામાં પેલો રજપૂત પાણીપીને તાળેમાળે થઈ, પાણીની બતક ભરી બહાર નીકળીને જોયું તો બૈરી કે ગાડું મળે નહીં !! વિસ્મય પામી આમ તેમ જોવા લાગ્યો તો દુર રસ્તાપર પેલું ગાડું દેખાયાથી મૂડીઓવાળી તે તરફ દોડી પહોંચી ગયો !! પછી રજપૂત બોલ્યો—“બચ્ચા લફંગા ઉતર હેઠો” !! “શું બાપની મત્તાછે કે લઈઆલ્યો.” એકાંતરીઓ બોલ્યો, “અરે! જરે લુચ્ચા, કોઈને ગળે પડેછે” !! એમ કરતાં ગાળા ગાળી પરથી મારામારીપર આવ્યા !! સ્ત્રી બિચારી ગભરાઈ ગઈ કે કયોએનો સ્વામિનાથ? કારણ કે એકાંતરીઓ મંત્રના જોરથી આમેહુબ રજપૂત જોવા બની ગયો હતો. !! એમ કરતાં એક જોરે આવ્યું. તેના ન્યાયાધીશ પાસે ન્યાય જોખાવવા ગયા !! ન્યાયાધીશ બારીકોથી વિચાર કરી એક ધીની ખાલી વાઢી મગાવી, પેલા બેજાણાને કહ્યું કે આ વાઢીનાં માંમાં પેસી નાળવેથી નીકળી જાય, તેની આ બૈરી !! રજપૂતનો લેંચો ખુબ ઢીલો પડ્યો ! અને થરથરવા લાગ્યો. પણ

એકાંતરીઓ તુરત સુક્રમરૂપ કરી વાઢીના માંમાં પેસી નાળવેથી નીકળી ગયો તેવાજ તેને પકડ્યો. ને કસમ આપી પૂછ્યું કે “તું કોણ છે” ત્યારે તે બાલ્યો કે એકાંતરીઓ. પછી તેને હુકમ કર્યો કે જ્યાં હણહણ ગઢવીનું નામ બોલાય ત્યાં તારે કદી રહેવું નહીં !! રહેતો તને ગૌહત્યા, બ્રહ્મહત્યા, સ્ત્રિહત્યા, ને બાળહત્યા. ને અધૂરામાં પૂરું વળી હતુમાનજી હાકમારે તેની આણ !! માતા મેલડીની આણ !! શિશિતરીની આણ !! માતા હોલની આણ !! જાઓ ગયો.—તાવલાએ જવાબ આપવો કે—હાભાઈ ગયો, ગયો, ગયો; ‘ન ગયો હોય તોપણ કહેવું તો ખરું કે ગયો’!! એમ કહી બહાર દોડીજઈ રાખ નાંખી દેવી. અને તાવ જાય એટલે ખેપાત્રી અનાજના રોટલા કૂતરને ખવરાવવા ! નખવરાવે તેને સૌસૌના ડોકાના સમ !!!

અંગ્રેજી વાંચનમાળાની બીજી ચોપડીમાં એક ડોઝાણે ચીતરી બાબુએ કે “કુતરો ચંદ્રને બસે છે” પણ તેતો પૌથીમાં નાં રીંગણાં હો !! ખરું કારણતો તમારી આમળ આ ઉંબું. પરમેશ્વરના જમને દેખે ત્યારે માણસના દુઃખપર નિમક હલાજ કૂતરો રડે છે કે આ કુતો હવે પત્રકવારમાં આ ગામમાંથી ખેચાર પામર પ્રાણીને ખેંચી જશે !!! આવી નિમકહલાલી કરે છે, ત્યારે માણસો તે વખતે તે બીચારાઓને, હડહડદે, દે કરીને મારવા દોડે છે !! આ દુનિઆમાં બજાઈનો બદલો કેટલીક વાર આવોજ મળે છે !!!

દીવેટ લાંબી કરી હોય તો ધરનું ખરચ પણ લાંબું થાય ! કોઈ ચાકરને શેઠનું ખરચ લાંબું કરી તેમને લાંબા કરવા હોયતો

દીવેટ જેમ બને તેમ રોજ લાંબીજ અડાવી દેવી!! એટલે
 ખરચ વધી પડશે!! શેઠ બોચારો અમળાશે ને આમ તેમ
 ફરશે, અને વિચાર કરશે કે—રાંડનું આતે શું? ખરચ દાડે
 દનીએ વધતું જાય છે !! આતો કરજની ખાડીમાં કુબો
 જવાના!!! ત્યારે ચાકરોએ ધરને ખૂણે છાતાંમાનાં હસ્યા ક-
 રવું!! કે રીસે કહાડવાના અખતરામાં કેવી કૃતેહ મેળવી છે!!
 પણ આ પ્રયોગ હું ને તું બે જાણીએ! જોજો ત્રીજે કાને
 વાત જાય નહીં!! નહીંતર ભરમ બાંગો જશે !! “બાંધી મૂઠી
 લાખની, ઉઘાડી વા ખાય ”

રાત્રે દર્પણમાં જુએતો આવતા બવમાં વેશ્યાનો અવતાર
 આવે!! એમાં કાન અનુરૂના ટાંગા જોડેલો પણ ફરક નહીં !!!

કોઈને વાસ્તે મંગાવેલું પાણી બીજો પી જાય તો તે આવ-
 તા બવમાં દેડકો થાય!! તેથી આવતા બવમાં દેડકાનો અવ-
 તાર લેવાની જોએની પૂરેપૂરી મરજી હોય, તેઓએ એવો
 ધંધો અવશ્ય લેઈ બેસવું!!! મૂછો ન ગમતી હોય તો છોકરા
 પાસે નાનપણમાં દળાવવું અને કંતાવવું!!! એટલે તેઓ મોટા
 થશે ત્યારે મૂછનો એક પણ વાજ નહીં ઉગે!!! મા બાપ ન ગ-
 મતાં હોય તો પગ લોડાવ લોડાવ કરવા!!! એટલે બેમાં-
 થી એકતો જલદી મરી જશે એટલે આપદા ઓછી થઈ
 જશે!!! ખાટલાની છીંદરી તૂટી મઈ હોય, ને તેથી તે કહાડી
 નાખી બીજી છીંદરીથી ખાટલો ભરાવીએ તો પહેલ વહેલાં
 તે ખાટલાપર બેસનારની આંખો કુખવા આવે!!! માટે આ-
 મણે પ્રથમ ન બેસવું. પણ રીટલાનો કકડો નાખી કૂતરાને તે-

પર બેસારવો!!! પરખારી કૃતેહ!!!

હે બહાદુર વાંચનાર બહેમનો વિષય આઝલાથીજ પતતો નથી. પાંચ શેરીમાં આતો પહેલી પૂણી છે!! જો આ વિષય તમને ગમશે તો તેના એક પછી એક બાગો જાણીથી તમારી ભેટ લેવા કૂદી પડશે!! “બહેમ યવન” અમારી પેઢીમાં મુઝાયછે!! માટે ગૂજરાતીઓ, તેની બહારે ધાઓ!!! આમીન!!!

સવૈયા એકત્રીશા.

ભૂત પ્રેત વૈતાળ બયાનક, બહેમખાનના ખાવનારીર;
 મંત્ર જંત્ર જાદુને મારણ, ધસ્યા હિંદપર આણી ધીર;
 બહેમખાન લાગ્યો વટલાવા, અવળો આપીને ઉપદેશ;
 ખુવા જાદુગરને ભરમાવી, વિંટાળી લીધો દેશ વીશેષ. ૧
 બહુરૂપી સમરૂપ બનાવી, સખળા બહેમ તણાં સંતાન;
 ખાડિ ખાઉ કરી અને ખુંદવા, હરખે લાગ્યા હિંદુસ્તાન;
 શાકણ ડાકણ તે શિકોતર, બામનિના મનમાંહિ ભરાઈ;
 હાડિ હાડિ!! બહુ કરે હિંદમાં, ખીર બાકળા ખાંતે ખાઈ. ૨
 મેનડી ચોસઠ બેગણી માતા, રૈયતમાંહિ ચઢાવે રોગ;!!!
 કોગળિયું મરકી ફેલાવે, ભક્ત કનેથી લેવા ભોગ;
 દોરાધાગા તણા દોરને, ચો—દિશમાં બહુ ફરે ચુડેન;
 આર્ય સ્થાનમાં આવી રીતે, ભુત પ્રેતડે પાડી ભેગ. ૩

(૨૦)

જાહેરખબર.

નીચે લખેલાં પુસ્તકો મારીપાસેથી રોકડી કિમતે વેચાતાં
મળશે. પરગામથી મંગાવનારે ટપાલ ખર્ચ બ્યાદે આપ-
વો પડશે.

મુંબાઈ ઇલાકાની ભૂગોળ પ્રબોધનમાં ૦—૨—૦

સામાયક તથા પડીકમણું ૦—૮—૦

મિત્રતા વિશે નિબંધ ૦—૪—૦

ગૂજરાતી વહેમ પ્રથમ ભાગ. ૦—૧—૬

લોખંડી— } પુરુષોત્તમ કાલાનજી. ગાંધી
નવી જ્ઞાનગી વિદ્યાશાળા. }

અવલથી થયેલ ગ્રાહકોનાં નામ.

(૨૨)

પ્રત.	નામ.	પ્રત.	નામ.
૧૦	શ્રેષ્ઠ હરજીવન કમ્પુર.	૩	મગનલાલ છગનલાલ તલસાણીઆ.
૧૦	કોઠારી હરજીવન મોતીચંદ.	૨	વકીલ ગણેશજી જ્ઞેહાભાઈ.
૮	શ્રેષ્ઠ કાહાનજી સુંદરજી.	૨	રા. વિક્રમરાવ આત્મારામ કારકનૂ.
૬	શાહ ચતુરભૂજ મોરારજી.	૨	શાહ હરખચંદ ઝવેર.
૫	મિસ્તર મગનલાલ જલુભાઈ.	૨	મેહતા લક્ષ્મી જેતાભાઈ ઘોસરા.
૫	પટણી લેરશાહ સાંકળચંદ.	૨	શાહ કેશવલાલ કાકુભાઈ.
૫	સંઘવી ઉજમશી વીરજી.	૨	ગાંધી ઓઘડ રાહાનજી.
૪	રા. દોનતચંદ મેઘજી. મ્યુનિગ્ના કારકનૂ.	૨	કોઠારી ઓનામ વલમ.
૪	શાહ હરખચંદ પાનાચંદ.	૨	શાહ જ્ઞેતશી કંઠા.
૪	શાહ શિવલાલ તલકશી.	૨	શાહ ઉજમશી ચતુર.
૪	દેશાઈ રામચંદ્ર માણિકલાલ.	૨	મગનલાલ પુંજભાઈ.
૪	શાહ ઝંઝા ગોકળ.	૨	ભીખા નારણ.
૩	રા. ખોડીદાસ લક્ષ્મિચંદ.	૨	આચાર્ય વાઘજી હરિરામ.
૩	પારેખ લક્ષ્મિચંદ હીમચંદ.	૨	મોદી મૂળચંદ કમ્પુર.
૩	ગાંધી છગનલાલ સુંદરજી.	૨	શ્રેષ્ઠ મુખલાલ ચતુરભૂજ.
૩	વલ્લભરામ છગનલાલ.	૨	બાખરીઆ હરજીવન મૂળજી.
		૨	ગાંધી ત્રિભુવન દેવચંદ.

૨ વેદીઆ અંબાશંકર કૃપાશંકર.
 ૨ રધુરામ ખોમજી શુક્લ વઢવાણી.
 ૨ ધનજી મહાશંકર દવે સિદ્ધાણી.
 ૨ ખેચરજી રાહાભાઈ ગોલેતર.
 ૨ શાહ મોહનલાલ વલ્લુ.
 ૨ દવે તલકશી ઝીણા.
 ૨ દવે છગનલાલ ગોવિંદજી.
 ૨ ગાંધી મનોરદાસ મૂળજી.
 ૨ દવે અંબાશંકર ગૌરીશંકર.
 ૨ શાહ વૃજલાલ કાળિદાસ.
 ૨ શાહ પુરૂષોત્તમ હરખચંદ.
 ૨ મિયાં સુલતાન ગઝુ.
 ૨ શાહ મોહન ઝોત્તમ.
 ૨ શાહ લાલચંદ ઝુંઝાભાઈ.
 ૨ ખવાસ રાજભાઈ હીરાભાઈ.
 ૨ દવે વીરજી ઝીણા.
 ૨ શાહ ચાંપથી ગુલામચંદ.
 ૨ શાહ મોહનલાલ વખતચંદ.
 ૨ કોઠારી અચંતલાલ છગનલાલ.
 ૨ નાગર કાળિદાસ.

૨ માણિકચંદ ઝોધડ.
 ૨ મિસ્ત્રેર છગનલાલ ગોડીદાસ.
 ૨ કોઠારી ભાઈચંદ જયરાજ.
 ૨ તલસાણીઆ ઉજમશી ગોડીદાસ.
 ૨ માંડવીઆ ઉમ્મેદ દેવકરણ.
 ૨ મિસ્ત્રેર ધનજી પુરૂષોત્તમ.
 ૩ પારેખ ઝોધડ કુવરજી.
 ૩ વીરચંદ મૂળજી પુ-ખી. આ.
 ૨ શેડ હરગોવિંદ રામજી.
 ૨ પ્રમુરામ બાણજી ભદ્ર.
 ૨ દવે મોહનલાલ તુખશી-ત્રિ૦ આ૦
 ૨ શાહ સુંદરજી ડાહ્યા.
 ૨ શાહ ઉજમશી મોતીચંદ.
 ૨ રા. કાકુભાઈ માનસિંગ સંઘવી.
 ૨ સિદ્ધાણી.
 ૨ શાહ ઉજમશી જલ્લુભાઈ.
 ૨ શાહ છગનલાલ હીમચંદ.
 ૪ રા. જ્યેશંકર ડોસાભાઈ પાઠક.
 ૨ શેડ ઉજમશી ખેતશી.
 ૨ શાહ મગનલાલ ત્રિભૂવનદાસ.

